

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE

Cu titlu de manuscris:
C.Z.U.: 341.24 (043.2)

GHEREGA CAROLINA

**SOLUȚIONAREA
CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE
ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ**

Specialitatea:

552.08 – Drept internațional și european public

AUTOREFERAT AL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

CHIȘINĂU, 2018

Teză a fost elaborată în cadrul Centrului de Cercetări Juridice
a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Ministerului Educației, Culturii
și Cercetării al Republicii Moldova

Conducător științific: **BURIAN Alexandru**, doctor habilitat în drept, profesor
universitar

Referenți oficiali: **FUAREA AUGUSTIN**, doctor în drept, profesor universitar,
România
GAMURARI VITALIE, doctor în drept, conferențiar
universitar

Componența Consiliului științific specializat:

ARHILIUC Victoria, *președinte*, doctor habilitat în drept, profesor universitar

CEBAN Cristina, *secretar științific*, doctor în drept, conferențiar universitar

CIUCĂ Aurora, doctor în drept, profesor universitar, România

BALAN Oleg, doctor habilitat în drept, profesor universitar

CHIRTOACĂ Natalia, doctor în drept, conferențiar universitar

ȚARĂLUNGĂ Victoria, doctor în drept, conferențiar universitar

Suținerea va avea loc pe data de 30 iunie 2018, ora 10.00 în ședința Consiliului
științific specializat D 18.552.08-08 al Institutului de Cercetări Juridice și Politice pe
adresa: MD 2069, Republica Moldova, mun. Chișinău, Bd. Ștefan cel Mare, 1, bir. 308.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii
Moldova, la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a
Moldovei și pe pagina Web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare
(<http://www.cnaa.acad.md/theses/>).

Autoreferatul a fost expediat la „___” mai 2018.

Secretar științific al Consiliului științific specializat

CEBAN Cristina
doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific

BURIAN Alexandru
doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor

GHEREGA Carolina

© Gherega Carolina, 2018

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei investigate. Sfârșitul sec. al XX-lea și începutul sec. al XXI-lea au readus în atenția omenirii problema păcii și a războiului într-o nouă formulă. Ruinarea sistemului bipolar al relațiilor internaționale, inclusiv, colapsul URSS-ului, a determinat o sporire substanțială a conflictualității la scară internațională. Vechile mecanisme, care se considera că asigură pacea și securitatea în lume, s-au pomenit ineficiente față de noile provocări ale lumii internaționale.

Cea mai gravă și complexă transformare, în viziunea noastră, i-a revenit *conflictului contemporan*, dat fiind faptul că, substituind fenomenul clasic de *război*, conflictul internațional și-a schimbat parametrii de bază: subiecții, mijloacele și strategiile de luptă, moment ce a sporit considerabil pericolul și gravitatea acestuia. Respectiv, destul de actuală și necesară la moment a devenit cunoașterea esenței *conflictului contemporan*, a formelor sale de manifestare și a mijloacelor de soluționare eficientă a acestuia. Aceasta cu atât mai mult cu cât, cadrul juridic internațional conține prea puține referințe la noțiunea de *conflict*, operând mai mult cu categoriile de „diferend”, „situație”, „litigiu”, „criză”, care prin esența lor diferă de cea de „conflict”.

În mod similar, putem aprecia că nici soluționarea diferendelor, a litigiilor și a situațiilor nu poate fi considerată identică cu categoria de „soluționare a conflictelor”, aceasta fiind cu mult mai complexă și variată. Aceste momente necesită o fundamentare științifică, o reconceptualizare la nivelul comunității internaționale și o consacrare juridică corespunzătoare, moment de care în mare parte depinde eficiența măsurilor practice de soluționare a conflictelor.

În general, necesitatea și actualitatea investigării științifice a problemei soluționării conflictelor internaționale în lumea contemporană sunt determinate, în viziunea noastră, de câteva motive importante. Dat fiind faptul că momentul-cheie al conflictului internațional îl constituie recurgerea la forță sau la amenințarea cu aplicarea acesteia, evident că prima problemă majoră ce necesită clarificare în noile circumstanțe internaționale ține de încadrarea juridică a recurgerii la forță și evaluarea cadrului juridic internațional prin prisma aplicabilității principiului interzicerii folosirii forței în relațiile internaționale. Sub acest aspect, în plan internațional, pe lângă reglementarea convențională și recunoașterea caracterului cutumiar al acestui principiu se poate atesta și o extindere prin interpretare a conținutului acestuia, recunoașterea unor „noi excepții” în materie, fapt soldat cu grave încălcări a principiului în cauză (cât și a altora), care pe lângă toate mai sunt și tolerate de comunitatea internațională. Respectiv, în prezent, a devenit absolut indispensabilă necesitatea identificării unor soluții eficiente pentru ameliorarea situației date.

Pe de altă parte, realitatea destul de evident demonstrează că procesul soluționării conflictelor internaționale, în pofida tuturor intențiilor nobile declarate de state

(practic în unanimitate), este grav afectat de lipsa unei voințe politice clare a lor de a urma reglementărilor juridice internaționale, în special, în contextul organizațiilor internaționale, în cazurile în care se cere o reacție concretă la unele provocări contemporane cum ar fi: o invazie agresivă, o constrângere a unui stat la îndeplinirea cerințelor cadrului juridic internațional, un atentat terorist etc. Numeroase sunt exemplele în care entitățile statale eludând regulile de drept se orientează potrivit propriilor interese (de ex.: intervenția SUA în Irak; operațiunile de pacificare ale Rusiei în spațiul post-sovietic etc.). Aceste momente pun sub semnul întrebării eficiența mecanismului internațional actual de asigurare a securității colective, precum și legitimitatea acestuia. În același timp, ele fundamentează necesitatea unor studii științifice pentru dezvăluirea esenței problemei date și a posibilelor căi de soluționare a acesteia.

Tot în contextul acestei problematice poate fi nominalizată și tendința tot mai clară în ultimul timp a unor state de a substitui mijloacele pașnice de soluționare a conflictelor internaționale prin recurgerea la forță, motivându-se legalitatea și necesitatea stringentă a acesteia. Este o problemă care cu adevărat îngrijorează dat fiind faptul că, aceeași realitate demonstrează cu prisosință că prin esență nu se ajunge la o soluționare efectivă a conflictului, ci doar la o agravare a acestuia.

În cea mai mare parte, problemele enunțate sunt determinate de geopolitica lumii contemporane, mai bine zis de interesele geopolitice (precum și de altă natură) urmărite, în special, de marile puteri. Acest fapt tot mai mult ne determină să apreciem că în prezent forța dreptului tinde a fi înlocuită cu dreptul forței, moment ce considerăm că trebuie contracarat cu vehemență. În principal, comunitatea internațională urmează să se expună asupra unei opțiuni, fie pentru completarea și consolidarea cadrului juridic internațional actual (în special, prin conferirea mai multor norme a caracterului de *jus cogens* și elaborarea unor noi norme corespunzătoare situației internaționale), fie prin determinarea statelor la respectarea strictă a cadrului juridic existent.

Un prim pas în acest sens, îl constituie abordarea teoretică a conflictului internațional și a procesului de soluționare a acestuia. În viziunea noastră, o asemenea cercetare trebuie să ofere o imagine integră asupra conceptului și fenomenului de „conflict internațional”, cât și asupra trăsăturilor definitorii pe care le-a căpătat acesta în perioada contemporană. În același timp, o atenție deosebită considerăm că merită formele și mijloacele de finalizare a conflictelor internaționale, printre care în mod special „soluționarea” și „reglementarea”. Complexitatea sistemului relațiilor internaționale impune, totodată, și necesitatea evaluării științifice a controlului și gestionării conflictelor internaționale, precum și a legitimității mijloacelor de soluționare a acestora în perioada contemporană. În acest context, este necesară și evaluarea cadrului juridic internațional în materie, și aprecierea modului în care statele îl interpretează în practica relațiilor lor.

Evident, o investigație științifică complexă a subiectului ar fi incompletă dacă nu ar include și studii de caz, prin care să se elucideze cele mai importante probleme și particularități ale procesului de soluționare a unor conflicte concrete, care să poată fi reprezentative fenomenului de conflict internațional în ansamblu și a procesului soluționării acestuia.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare.

Problemele conflictelor, crizelor și războaielor, tradițional au constituit subiecte frecvente de studiu pentru mulți cercetători din sfera dreptului internațional, a istoriei, politologiei și sociologiei. Cu toate acestea, însă, odată cu dezvoltarea științei relațiilor internaționale și a conflictologiei, preocupările științifice au devenit și mai frecvente și necesare mai ales pentru dezvăluirea naturii acestuia ca fenomen social și internațional. Respectiv, în teoria contemporană a relațiilor internaționale, interesul manifestat față de fenomenul conflictului se află în permanentă creștere. Mai mulți cercetători au încercat și încearcă în continuare să răspundă la întrebările cu privire la sursele conflictelor, esența lor, acțiunile pe care poate și trebuie să le întreprindă un stat în condițiile declanșării unui conflict.

Sunt destul de remarcabile în acest context lucrările științifice în care se abordează conceptul de conflict, esența și particularitățile acestuia, tipologia conflictelor și trăsăturile fundamentale ale conflictelor internaționale, dintre care vom nominaliza: A.Ia. Anțupov și A.I. Șipilov (*Конфликтология* Москва, 2000); G. I. Kozîrev (*Введение в конфликтологию*. Москва, 2000.); Ă. I. Skakunov (*Международный конфликт*. În: Юридическая конфликтология. Москва, 1995); P.A. Țigankov (*Теория международных отношений*. Москва, 2004); M.S. Cernoudova (*Понятие конфликта в международном праве*. În: Московский журнал международного права, 2005; *Правовые проблемы мирного урегулирования международных конфликтов в рамках международных организаций*. Автореферат. Москва, 2006); V. Rapova (*Современные западные исследования международного конфликта*. În: Международный процесс, 2005) etc.

Nu mai puțin semnificative se dovedesc a fi demersurile științifice realizate de remarcabili cercetători autohtoni și români, așa ca: Al. Burian (*Relațiile internaționale, politica externă și diplomația*. Chișinău, 2007; *Metode și procedee de soluționare a conflictelor în politica externă a statelor*. Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2008, nr. 3); V. Bucătaru (*Noțiunea de conflict internațional și esența războiului ca formă de manifestare a conflictului*. Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2006, nr. 1-2); A. Miroiu, R.-S. Ungureanu (*Manual de relații internaționale*. Iași, 2006); M. Mureșan, Gh. Văduva (*Criza, Conflictul, Războiul*. București, 2007); N. Purdă (*Drept internațional umanitar*. București, 2004); C. Baciuc (*Conflict și negociere în relațiile internaționale*. 2010); V. Bogdan (*Crizele politico-militare contemporane. „Perspective ale securității și apărării în Europa”*. București, 2009.); Gh. Văduva, M.

St. Dinu (*Crizele politico-diplomatice ale începutului de mileniu*. București, 2005.) etc.

Vorbind nemijlocit despre procesul soluționării conflictelor internaționale, notăm că și acest subiect a fost reflectat (mai mult sau mai puțin) în studiile enunțate, precum și în o serie de alte lucrări științifice.

Problema negocierilor, ca mijloc pașnic de soluționare a conflictelor, precum și problema gestionării conflictelor au fost abordate sub diferite aspecte de către: M. Malița (*Teoria și practica negocierilor*. București, 1972); L. M. Trocan (*Formele viciate ale negocierilor internaționale*. În: *Analele Universității "Constantin Brâncuși"* din Târgu Jiu, 2009); Iu. Mărgărit (*Gestionarea crizelor din mediul internațional de securitate fără implicarea componentei militare*. În: *Perspective ale securității și apărării în Europa*. București, 2009); Gh. Minculete, G.-T. Buceac (*Actualitate și perspective privind operațiunile în sprijinul păcii*. În: *Impact Strategic*, 2007), A.-V. Istrățescu (*Legitimitatea mijloacelor pașnice și militare de rezolvare a crizelor contemporane*. În: *Perspective ale securității și apărării în Europa*. București, 2009); V. Kremeniuk (*Современный между-народный конфликт: проблемы управления*. În: *Международные процессы*, 2003); M. M. Lebedeva (*Политическое урегулирование конфликтов*. Москва, 1999); A.I. Skakunov (*Международно-правовые процедуры*. În: *Юридическая конфликтология*. Москва, 1995); M. S. Cernoudova (*Понятие и способы урегулирования международных конфликтов (правовые аспекты)*. În: *Реализация права: проблемы теории и практики*. Архангельск, 2005) etc.

Studiile realizate de către cercetătorii nominalizați prezintă o importanță deosebită, dat fiind faptul că sunt axate pe anumite aspecte ale procesului de soluționare a conflictelor internaționale, abordându-le complex și multilateral.

Evident, cunoașterea esenței conflictelor contemporane și a particularităților procesului de soluționare a lor nu poate fi deplină și reală în afara realizării unor studii de caz asupra conflictelor survenite și desfășurate în realitate, în diferite colțuri ale lumii. Prin urmare, de rând cu abordarea științifică a modelelor teoretice, de o valoare incontestabilă se prezintă a fi studierea complexă și multilaterală a conflictelor reale (ce s-au produs sau sunt în deplină desfășurare). Anume în baza unor asemenea studii pot fi demonstrate (argumentate) ipotezele teoretice, cât și configurate concluzii general valabile.

Unele dintre cele mai reprezentative conflicte internaționale din perioada contemporană, care în mare parte reflectă situația reală în sfera relațiilor internaționale și a soluționării pașnice a conflictelor, se dovedesc a fi conflictul americano-irakian și cel transnistrean, conflicte ce și-au găsit reflectare în cercetările științifice unor așa autori ca: Gamurari, N. Osmochescu (*ONU contra IRAK: criza și procesul de revigorare a ONU în urma celor două conflicte din Golf*. În: *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale*, 2007); C.-Gh. Balaban (*Irakul după aproape patru ani de război*. În: *Impact Strategic* 2007); O.

Russbach (*ONU contra ONU*. București, 1999); F. Deheleanu (*Secolul XX și securitatea națională: strategiile de securitate a principalelor state ale lumii*. În: KRITIK, 2007); C. Hlihor, E. Căpățină (*Comunicarea în conflictele și crizele internaționale (secolul al XX-lea și începutul secolului XXI)*. București, 2007); A. Miroiu (*Strategia militară a coaliției în al doilea război din Golf*. În: Sfera Politicii, 2003); A.D.K. Beils (*Международная безопасность после Ирака*. În: Обозреватель, 2005); U.K. Klark (*Как победить в современной войне. Ирак, терроризм и Американская Империя*. Москва, 2004); D. V. Kuznețov (*Иракский кризис. Очерк событий. Документы и материалы: учебное пособие*. Благовещенск, 2006); N. V. Kuznețova (*Влияние войны в Ираке на взаимоотношения США и ООН*. În: Война в Ираке: американские институты власти и общество. Москва, 2006) etc.

La rândul său, conflictul transnistrean este pe larg studiat de către: I. Boțan (*Reglementarea transnistreană: o soluție europeană*. Chișinău, 2009); M. Garaz (*Evaluarea juridică conform normelor dreptului internațional a procesului de menținere a păcii în conflictul transnistrean*. În: Aspecte ale conflictului transnistrean. Chișinău, 2001); Gh. Bianov (*Reglementarea transnistriană: vectorul „Occidental” și cel „Estic” al compromisului*. În: Moldova–Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Procesul de negocieri. Chișinău, 2009); A. Iovița (*Respectarea Dreptului Internațional umanitar în conflictul armat de pe Nistru: o retrospectivă analitică*. În: Revista Națională de Drept, 2008); O. Nantoi (*Cu privire la situația în raioanele de Est ale Republicii Moldova (1992-2000)*. În: Aspecte ale conflictului transnistrean. Chișinău, 2001; *Originile și perspectivele soluționării conflictului transnistrean*. În: Moldova–Transnistria: Eforturi comune pentru un viitor prosper. Procesul de negocieri. Chișinău, 2009 etc.); A. Munteanu (*Sacrificiu și trădare. Războiul de secesiune din Republica Moldova (1990-1992)*. București, 2005); V. Saca, N. Țveatcov, M. Baibus (*Rolul arbitrilor în sistemul relațiilor politice de conflict și de consens în spațiul post-sovietic: cazul Transnistriei*. Moldoscopie, 2006); O. Serebrian (*Politică și geopolitică*. Chișinău, 2004; *Politosfera*. Chișinău, 2001); C. Solomon, A. Gumeniuc (*Conflictul transnistrean și procesul de negocieri în formatul „5+2”*. În: Moldoscopie, 2008); N. V. Babilunga, B. G. Bomeșco (*Приднестровский конфликт: исторические, демографические, политические аспекты*. Тирасполь: 1998); N. Țveatcov (*Конфликты на региональном уровне: из практики разрешения в Республике Молдова*. În: Moldoscopie, 2007); S. J. Kaufman (*Spiraling to Ethnic War. Elites, Masses and Moscow in Moldova's Civil War*. În: International Security, 1996); Ch. King (*The Moldovans. Romania, Russia and the Politics of Culture*. Stanford, 2000) etc.

Generalizând, notăm că numărul de specialiști ce au investigat subiectul în discuție (fie în ansamblu, fie doar sub diferite aspecte) demonstrează cu pregnanță semnificația deosebită a acestuia, precum și actualitatea pentru perioada în care ne

aflăm. Respectiv, considerăm pe deplin justificată și necesară investigația științifică pe care ne o propunem spre realizare.

Scopul și obiectivele tezei. Pornind de la cele menționate, scopul lucrării de doctorat constă în realizarea unui studiu complex, aprofundat asupra conceptului și fenomenului de conflict internațional, a formelor de finalizare a acestuia, precum și a cadrului juridic internațional în materie, în vederea elucidării particularităților actuale ale acestora și a problemelor politico-juridice ce grevează procesul de soluționare efectivă a conflictelor în lumea contemporană.

Pentru atingerea acestui scop au fost trasate următoarele **obiective de cercetare**:

- elucidarea esenței *conflictului internațional* și delimitarea acestuia de *diferendul internațional*, moment absolut necesar pentru reliefaarea specificului procesului de soluționare a conflictelor internaționale;

- analiza structurii și dinamicii *conflictului internațional* și identificarea tipurilor și particularităților acestuia în perioada contemporană;

- prezentarea formelor și modelelor de finalizare a *conflictelor internaționale* și evaluarea importanței reglementării acestora, a controlului și gestionării conflictelor ca politică internațională;

- analiza detaliată a recurgerii la forță ca mijloc de soluționare a *conflictelor internaționale* contemporane și identificarea limitelor sale legale;

- analiza problemelor aplicării dreptului internațional în soluționarea conflictelor internaționale, în vederea aprecierii eficienței și argumentarea necesității racordării acestuia la realitățile internaționale din perioada contemporană;

- studierea conflictelor americano-irakian și transnistrean pentru elucidarea principalelor deficiențe politice și juridice ce grevează procesul soluționării acestora;

- elaborarea de concluzii asupra fenomenului conflictului internațional în ansamblu, a problemelor soluționării acestora și formularea de propuneri și recomandări privind optimizarea cadrului juridic internațional și a activității practice din domeniu.

Metodologia cercetării științifice. La realizarea cercetării a fost utilizat un aparat metodologic complex, care a cuprins cele mai moderne procedee, tehnici și metode de cercetare. Printre cele mai importante metode folosite menționăm:

- *Metoda analizei logice* (analiza deductivă, inductivă, generalizare etc.), utilizată constant pe tot parcursul lucrării și, în special, la efectuarea sintezei opiniilor diferiților autori privind conținutul și esența principalelor categorii, precum: conflict, diferend, conflict internațional, fazele conflictului, gestionare a conflictului, reglementare a conflictului etc., la determinarea avantajelor și deficiențelor diferitor instituții din domeniul dat la nivel de reglementare și de realizare practică, la aprecierea rolului garanțiilor internaționale pentru asigurarea soluționării pașnice a conflictelor internaționale;

- *Metoda analizei comparative*, a fost folosită mai ales pentru compararea celor două conflicte internaționale supuse studiului: conflictul americano-irakian și a celui transnistrean;

- *Metode prospective*, folosite pentru a descrie tendințele proiectate pentru perfecționarea mecanismului de soluționare pașnică a conflictelor internaționale.

Sprijinul teoretic și normativ al cercetării a cuprins principalele documente internaționale în materie, literatura juridică de specialitate și lucrările unor renumiți savanți din Republica Moldova, România, Federația Rusă, Ucraina, Franța și SUA.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Prezenta lucrare cuprinde o investigație științifică complexă, monografică aprofundată, consacrată studierii conflictului internațional contemporan și particularităților procesului de soluționare a acestuia. Noutatea științifică a lucrării derivă cu precădere din îmbinarea reușită a aspectelor politice și juridice ale problemei studiate și prezentarea unei viziuni integrate asupra conflictului internațional ca: fenomen, tip de relație internațională și subiect de reglementare juridică.

În concret, pornind de la esența fenomenului de conflict internațional, de la practica statelor și a organismelor internaționale în domeniul soluționării acestora, și prin raportare la cadrul juridic internațional, în lucrare sunt accentuate cele mai grave probleme ce afectează sfera soluționării conflictelor internaționale, fiind tratate și soluții viabile pentru depășirea acestora.

Originalitatea științifică a studiului este accentuată atât prin conceperea logico-structurală inedită a acestuia, cât și prin următoarele momente:

- este definită noțiunea „conflictului internațional”, realizându-se o distincție clară între acesta și „diferendul internațional”, precum și între categoriile „soluționarea conflictelor internaționale” și „soluționarea diferendelor internaționale”, fiind accentuate în mod special trăsăturile caracteristice ale conflictului internațional contemporan și particularitățile procesului de soluționare a acestuia;

- sunt investigate formele de finalizare a conflictelor internaționale, accentuându-se valoarea deosebită a negocierilor (elucidându-se formele viciate ale acestora care afectează procesul de soluționare a conflictului), precum și a reglementării conflictelor cu implicarea terțelor părți;

- este abordată problema controlului și gestionării conflictelor internaționale contemporane ca modalitate de prevenire a apariției și escaladării conflictelor, fiind reliefate principalele deficiențe ale acestui mecanism;

- sunt identificate cele mai acute probleme ce grevează recurgerea la forță ca mijloc de soluționare a conflictelor internaționale, atât sub aspect de reglementare juridică, cât și sub aspect de interpretare și aplicare practică, fiind propuse soluții concrete de optimizare a situației.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în analiza complexă a particularităților conflictelor internaționale contemporane și a procesului de

soluționare a acestora, ceea ce a permis elucidarea principalelor probleme politice și juridice ce afectează reglementarea și gestionarea acestora, moment important și necesar pentru identificarea soluțiilor de optimizare a dreptului internațional în materie.

Sunt înaintate spre susținere următoarele **rezultate științifice**:

În practica soluționării conflictelor internaționale, atât aplicarea mijloacelor pașnice, cât și recurgerea la forță înregistrează serioase deficiențe, care necesită remedieri neîntârziate.

Cea mai gravă problemă ce poate interveni în contextul *soluționării pașnice a conflictelor* internaționale rezidă în *rolul distorsionant al terței părți în procesul de negociere*. Prin desfășurarea vicioasă a acestora, terța parte poate urmări realizarea propriilor interese în detrimentul intereselor părților la conflict, încălcând astfel grav normele dreptului internațional. În practică, adeseori presiunile, amenințările și ultimatumul determină doar o impunere a soluției și nicidecum soluționarea reală a conflictelor. Prin urmare, este binevenită dezvoltarea unui mecanism real și eficient de contracarare și sancționare a unor asemenea practici contrare principiilor internaționale.

Ținând cont de această situație, obiectivele reglementării conflictelor internaționale trebuie reduse la facilitarea inițierii procesului de soluționare a acestora, în concret – stimularea părților spre inițierea dialogului întru clarificarea contradicțiilor și atingerea consensului.

La rândul său și *recurgerea la forță* ca mijloc de soluționare a conflictelor internaționale este grevată de o serie de probleme. Destul de gravă în acest sens este *interpretarea diferită a normelor juridice internaționale în materie*, în funcție de interesele urmărite de marile puteri. În rezultat, principiul nerecurgerii la forță suportă o reducere substanțială a conținutului său, fiindu-i identificate și argumentate noi excepții. În pofida lipsei unanimității asupra justificării juridice a acestora, ele sunt aplicate în practică cu încălcarea flagrantă a dreptului internațional pozitiv, fără a genera reacții de răspuns sancționatorii.

De aici se poate deduce lipsa unui cadru juridic adecvat și coerent care să reglementeze temeiurile și condițiile în care se admite recurgerea la forță. Este cazul, în special, al intervențiilor militare umanitare și al autoapărării preventive.

Practica desfășurării intervențiilor militare umanitare a demonstrat interpretarea neuniformă a prevederilor Cartei ONU în materia dată, fapt ce generează o situație în care trebuie să se facă alegerea între respectarea principiului neintervenției și cel al suveranității și integrității teritoriale a statelor sau a principiului apărării drepturilor și libertăților omului. Este o dilemă destul de complicată, dar care poate fi soluționată doar prin reglementarea normativă a cazurilor concrete în care se admite asigurarea ultimului principiu în detrimentul celui dintâi.

O altă problemă este cea a *autorizării unor asemenea intervenții militare umanitare*. În viziunea noastră, chiar dacă este vorba de încălcarea flagrantă a

drepturilor și libertăților omului, o intervenție militară umanitară fără autorizația ONU trebuie considerată o gravă și flagrantă încălcare a normelor de drept internațional și, respectiv, sancționată.

În același context al intervențiilor, o altă problemă ce se impune în atenție ține de *legitimitatea apărării preventive*, adică a acțiunilor militare desfășurate cu scopul eliminării unui potențial pericol. În pofida motivelor și temeiurilor invocate pentru justificarea unor asemenea operațiuni, chiar dacă uneori destul de obiective și juste, totuși, ar fi prea periculoasă legitimarea acestora, atât din cauza posibilității de a admite abuzuri, cât și a imprevizibilității consecințelor.

Desigur, dată fiind evoluția continuă a lumii nu este exclus că pe viitor o asemenea necesitate să devină evidentă. În acest caz considerăm că unica garanție a succesului *operațiunilor preventive* ar consta în fundamentarea lor pe o voință politică unică și fermă a statelor atât în procesul luării deciziilor, cât și la aplicarea practică a acestora.

Legitimitatea tuturor acțiunilor în forță întreprinse în scopul gestionării conflictelor presupune fundamentarea acestora atât pe respectarea normelor internaționale, cât și pe autorizația ONU. La moment, eficiența autorizării depinde de două momente importante: extinderea componentei Consiliului de Securitate (mărirea numărului membrilor permanenți și nepermanenți), pentru a se asigura o reprezentare cât mai fidelă și reală a intereselor tuturor regiunilor lumii și excluderea dreptului de veto (sau substituirea acestuia).

Asemenea măsuri sunt deosebit de importante pentru *consolidarea autorității ONU* în materia gestionării conflictelor internaționale și, respectiv, pentru prevenirea și evitarea încercărilor de intervenție armată neautorizată din partea altor structuri internaționale specializate în probleme de securitate. Prin urmare, în condițiile în care *responsabilitatea de a proteja* va fi fundamentată juridic și statele lumii se vor angaja să o transpună în practică, o optimizare sub aspect instituțional și decizional a ONU va fi deosebit de stringentă, în caz contrar sunt inevitabile intervențiile fără autorizație, fapt ce se poate solda cu consecințe imprevizibile pentru autoritatea ONU în sfera asigurării securității și păcii în lume.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele investigațiilor realizate sunt benefice dezvoltării continue a științei dreptului internațional public și a teoriei relațiilor internaționale și, în special, sunt de natură să contribuie la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind fenomenul conflictului internațional și mijloacele eficiente de soluționare a acestuia în lumea contemporană.

Teza reprezintă o sursă monografică sigură pentru cercetătorii din domeniile enunțate, preocupați de problema soluționării conflictelor internaționale, rezultatele obținute putând servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate, la nivel de monografii, teze de doctorat, studii științifice etc. Totodată, rezultatele obținute pot fi utile pentru procesul didactic, la elaborarea cursurilor

universitare, a manualelor, a suporturilor teoretice și practice, folosite în cadrul diferitor niveluri de instruire (gimnazial, liceal, universitar) la studierea dreptului internațional public, a conflictologiei și a teoriei relațiilor internaționale.

Sub aspect aplicativ, lucrarea poate servi ca suport științific pentru operarea de modificări în textul tratatelor/actelor internaționale în vigoare sau pentru redactarea unor noi acte (norme juridice internaționale) în materie de definire a conflictului internațional și reglementare a procesului de soluționare a acestuia.

Aprobarea rezultatelor științifice. Lucrarea a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, fiind examinată atât în ședința Secției Drept Internațional și Relații Internaționale, cât și în ședința Seminarului Științific de Profil.

Publicații la tema tezei – 14 (9 articole în reviste științifice și 5 comunicări la foruri științifice).

Volumul și structura lucrării. Teza (în volum de 174 pagini) este structurată în funcție de scopul cercetării și obiectivele trasate și cuprinde: - *introducere* – care constituie o argumentare a actualității temei cercetate și a inovației științifice a acesteia; - *patru capitole* – în care sunt examinate aspectele fundamentale ce țin de dezvoltarea detaliată a scopului și a obiectivelor enunțate în introducere; - *concluzii și recomandări* – ce inserează ideile generalizatoare formulate ca rezultat al investigațiilor desfășurate și propunerile de rigoare pentru optimizarea problemelor constatate; - *bibliografie* – reprezintă suportul documentar și doctrinar al tezei.

Cuvinte-cheie: diferend, conflict, conflict internațional, soluționare, finalizare, reglementare, gestionare, conflictul americano-irakian, conflictul transnistrean, negocieri, terorism, intervenție umanitară, legitima apărare.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea înserează argumentarea alegerii și actualitatea temei investigate, stabilindu-se scopul și obiectivele lucrării, determinându-se suportul metodologic, teoretico-științific și baza normativ-legislativă, argumentându-se nouitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, precizându-se tezele propuse spre susținere, aprobarea și structura lucrării.

Primul capitol, intitulat **SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE – SUBIECT DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI DE REGLEMENTARE NORMATIVĂ**, cuprinde o trecere în revistă a gradului de cercetare științifică a problemelor soluționării conflictelor internaționale în sursele de specialitate autohtone și străine (paragraful întâi), precum și o retrospectivă istorică asupra folosirii forței în relațiile internaționale sub aspectul reglementării internaționale și interpretării doctrine (paragraful doi).

Mesajul principal al acestui paragraf sugerează ideea că în pofida multor „interdicții” și „sancțiuni” stabilite la nivel internațional, lumea contemporană

continuă să fie amenințată de noi și noi conflicte internaționale, destul de grave și periculoase pentru însăși existența omenirii.

Destul de relevantă în acest sens este afirmația lui V. Kremeniuk [8], care susține că războaiele au fost și vor fi. Ele sunt programate de politica existentă a statelor: pentru pregătirea acestora sunt alocate resurse enorme, pentru desfășurarea lor este pregătit personal special, sursele de informare în masă treptat desfășoară campanii de pregătire a publicului pentru declanșarea unui posibil război.

Printre cauzele acestei situații, este identificată tendința statelor de a elabora noi și noi arme mai performante și militarizarea excesivă a politicii statelor. Acest moment, face imposibilă excluderea războiului (violenței) din relațiile internaționale, fiind vorba doar de excluderea transformării acestuia într-un simplu, obișnuit instrument politic.

Pe de altă parte, destul de periculoasă este situația în care recurgerea la forță devine nu doar „o continuare a politicii prin alte mijloace”, ci și ca un mijloc de pedepsire, de constrângere la respectarea regulilor. În ultimul timp, tot mai mult anume respectarea drepturilor omului se impune ca unică justificare și unic temei pentru folosirea violenței în relațiile internaționale. Aceste momente se dovedesc a fi importante și cruciale pentru înțelegerea anumitor legități ale violenței din relațiile internaționale contemporane și de aceea studierea lor științifică este de o incontestabilă actualitate.

Capitolul doi, cu genericul – **CONFLICTUL INTERNAȚIONAL – CONCEPT, STRUCTURĂ ȘI FORME DE MANIFESTARE ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ**, cuprinde o analiză profundă: a noțiunii și esenței conflictului internațional ca element al sistemului relațiilor internaționale; a structurii și dinamicii conflictelor în calitatea lor de coordonate indispensabile soluționării acestora; a tipurilor și particularităților noii generații de conflicte din perioada contemporană.

O atenție deosebită în cadrul primului paragraf este acordată analizei comparative a unor așa categorii ca „diferend”, „situație de natură să genereze un diferend”, „litigiu”, „conflict”, termeni frecvent invocați în documentele juridice internaționale (cu excepția ultimului). Respectiv, se conchide că noțiunea de *diferend* și *situație* se deosebesc de noțiunea de *conflict internațional*, transformarea diferendului în conflict internațional depinde de gradul de intensificare a contradicțiilor și a conflictualității în comportamentul părților. Limita dintre diferend și conflict internațional este determinată de prezența sau lipsa comportamentului conflictual al părților sub formă de ciocniri și confruntări active [3, p. 57]. Prin urmare, conflictul internațional este definit ca fiind situația de agravare maximală a contradicțiilor în sfera relațiilor internaționale, exprimate în comportamentul părților acestora – a subiecților dreptului internațional sub formă de confruntări și ciocniri active (armate sau nearmate) [14, p. 8].

În continuare, în contextul elucidării structurii și dinamicii conflictului internațional (paragraful doi) sunt examinați subiecții conflictului internațional,

relațiile conflictuale și obiectul conflictului ca elemente componente ale acestuia. O atenție deosebită se acordă comportamentului conflictual, dat fiind faptul că anume acesta este factorul principal al dinamicii conflictelor internaționale.

Generalizându-se, se conchide că conflictul internațional ca sistem nu se prezintă niciodată sub o formă definitivată. Practic, întotdeauna el se manifestă ca un proces sau o totalitate de procese în evoluție [1, p. 40]. Pe parcursul conflictului se pot schimba nivelul sau chiar caracterul cointeresării părților în conflictul dat sau în varianta prognozată de soluționare a acestuia, precum și locul conflictului în ierarhia scopurilor fiecăreia dintre părți, se poate produce substituirea unor subiecte direct sau indirect implicate, mărirea sau micșorarea numărului de participanți etc. Altfel spus, conflictul internațional se dezvoltă continuu sub influența diferiților factori interni și externi.

Din cele expuse este evident că pe parcursul dezvoltării sale, conflictul trece prin anumite faze sau etape. Cunoașterea acestora este deosebit de necesară dat fiind faptul că oferă posibilitatea înțelegerii momentului prielnic pentru o eventuală intervenție întru soluționarea eficientă a acestuia. În același timp însă, dezvoltarea (dinamica) conflictelor internaționale este destul de complicat de a o încadra într-o anumită schemă concretă de desfășurare, de aceea procesul soluționării acestora reclamă o maximă operativitate și responsabilitate din partea părților implicate, cât și a terțelor.

Un alt subiect tratat în capitolul doi al lucrării ține de clasificarea și tipurile conflictelor internaționale (paragraful trei). Una dintre cele mai relevante clasificări este cea în care se face distincție între *conflictele armate internaționale* și *conflictele armate fără caracter internațional*, ambele fiind guvernate de normele dreptului internațional umanitar. În cadrul relațiilor internaționale contemporane, adesea poate fi atestată și așa-zisa internaționalizare a conflictelor interne, adică transformarea conflictelor interne în conflicte internaționale.

Evaluând situația generală pe plan internațional, se poate constata că în prezent problema „conflictelor clasice” între state, caracteristice relațiilor internaționale pe parcursul unei perioade destul de îndelungate și-a redus din semnificația sa. Pe prim plan se impun tot mai mult conflictele interne provocate de tendințele separatiste, de formele extreme ale fundamentalismului religios și naționalist, precum și de noi amenințări din partea terorismului transnațional și a crimei organizate internaționale.

Pe cale de consecință, conflictele contemporane dispun de un caracter complex. Destul de periculos este că în conflictele contemporane oponentii ai statelor tot mai mult devin actori nestatali – curente religioase extremiste, grupări criminale, syndicate criminale transnaționale, formațiuni teroriste etc. [13, p. 430], motivele cărora sunt greu de înțeles, complicându-se respectiv și procesul de soluționare a conflictelor.

Ca răspuns la aceste provocări s-au conturat noi tipuri de conflicte (războaie), cum este în special, războiul disproporționat, care este apreciat ca fiind mijlocul final de a constrânge un subiect la respectarea păcii și a normelor de drept internațional. În

legătură cu acesta, în perioada contemporană, au apărut o serie de probleme politico-juridice de legitimare a acestora văzute ca mijloace de soluționare a conflictelor internaționale.

Capitolul trei al lucrării, intitulat – **SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE – MIJLOACE, MODELE ȘI DIFICULTĂȚI**, cuprinde o analiză complexă: a formelor, modelelor de finalizare a conflictelor și a mijloacelor de soluționare a acestora; a particularităților și exigențelor reglementării conflictelor internaționale; a conceptului, evoluției și deficiențelor controlului și gestionării acestora. În calitate de subiect al studiului de caz a fost selectat conflictul transnistrean, dată fiind relevanța acestuia pentru elucidarea problemelor politico-juridice ale reglementării conflictelor internaționale contemporane.

Luându-se în considerație distincția dintre termenii de „diferend” și „conflict”, pentru început (în cuprinsul primului paragraf) se concretizează că „soluționarea conflictului internațional” este o categorie mai complexă și mai largă ca cea de „soluționare a diferendului internațional”, dispunând de particularități distincte [2, p. 48]. Totodată, se contrapun și categoriile de „soluționarea conflictului” și „finalizarea conflictului”, ultima fiind considerată a fi o categorie mai largă.

Prin „finalizarea conflictului” se înțelege orice încetare a acestuia din diferite motive. Ea poate surveni drept rezultat al împăcării părților, atingerii unui anumit consens, precum și prin atenuarea treptată a confruntărilor sau transformarea lui în alt conflict. Acest moment determină identificarea diferitor forme de finalizare a conflictului, precum: soluționarea, reglementarea, atenuarea, excluderea, escaladarea în alt tip de conflict.

În urma elucidării esenței și particularităților fiecăreia dintre ele se conchide că dintre formele de finalizare a conflictelor enunțate, cea mai recomandabilă este „soluționarea conflictelor”, deoarece presupune implicarea responsabilă a părților în clarificarea contradicțiilor. Totodată însă, în ultimul timp, tot mai mult se impune în atenție așa forme ca reglementarea, controlul și gestionarea conflictelor ca preocupare, în special, a organizațiilor internaționale, de a interveni în procesul de finalizare a conflictelor, în contextul misiunii lor de menținere a păcii și securității în lume.

Paragraful doi este dedicat studierii esenței, etapelor și particularităților reglementării conflictelor ca formă de finalizare a acestora. Prin „reglementarea conflictului” se înțelege activitatea terțelor părți – subiecte de drept internațional sau reprezentanții acestora, orientată spre încetarea confruntărilor între părțile conflictului internațional și soluționarea contradicțiilor care au determinat acutizarea situației.

În general, intervenția terței părți în reglementarea unui conflict este de natură să faciliteze inițierea și desfășurarea procesului de negocieri dintre părțile conflictului în scopul găsirii unei soluții reciproc acceptabile (avantajoase). Principalele mijloace de influență asupra părților conflictului se recunosc a fi convingerea și acordarea de ajutor prin intermediul dialogului politic. În același timp, însă adesea se face uz și de

diferite mijloace de restricție și constrângere, de exemplu, refuzul de a acorda ajutor economic în caz de continuare a conflictului, aplicarea de sancțiuni, acționarea forțelor pacificatoare.

Drept etape ale procesului de reglementare a conflictului internațional sunt identificate: 1) excluderea interacțiunii conflictuale, reducerea intensității emoțiilor negative între părțile conflictului, pregătirea condițiilor pentru soluționarea contradicțiilor; 2) rezolvarea contradicțiilor cu aplicarea mijloacelor internaționale destinate soluționării diferendelor internaționale.

În continuare, se atrage atenția asupra faptului că procesul reglementării conflictelor trebuie să constituie un proces în dinamică. Lipsa unui oarecare progres în reglementarea acestuia, induce conflictul într-o stare de impas, care adesea este numită „înghețarea conflictului”, moment ce presupune persistența pericolului unei eventuale explozii de violențe.

Referitor la gestionarea conflictelor internaționale (subiect studiat în cuprinsul paragrafului trei), aceasta presupune exercitarea de către comunitatea internațională, prin intermediul organizațiilor internaționale sau a terțelor părți, a unor forme complexe de influență politică, militară și economică, direct sau indirect, asupra comportamentului părților cu scopul de a-i determina să accepte un anumit control asupra conflictelor și de a recurge la mijloace pașnice de reglementare a acestuia, realizând astfel o prevenire a conflictului [11, p. 292].

În concret, gestionarea conflictelor internaționale are loc prin desfășurarea *operațiunilor pacificatoare* și aplicarea *măsurilor de constrângere*, dintre care operațiunile pacificatoare ocupă un loc dominant în contextul strategiei gestionării conflictelor.

În pofida scopului benefic, „nobil” urmărit de comunitatea internațională prin desfășurarea operațiunilor pacificatoare, totuși și această sferă a activității umane este marcată de unele deficiențe. În special, e cazul neînțelegerilor referitoare la chestiunea cui trebuie să-i revină prerogativa politicii de gestionare a conflictelor. În virtutea faptului că gestionarea conflictelor este o sferă de activitate foarte complicată, delegarea acesteia unui singur stat (SUA) este desigur periculoasă. Ea necesită existența unui mecanism concret și eficient care să dispună de toate competențele necesare (care la moment în lume lipsește).

În cadrul paragrafului dedicat studiului de caz este readusă în atenție problema cauzelor, etapelor, naturii și particularităților conflictului transnistrean, prin elucidarea contradicțiilor ce stau la baza acestuia și a rolului factorului extern în menținerea și soluționarea lui.

În baza unei retrospective istorice se apreciază că sursele conflictului transnistrean rezidă nu atât în istoria îndepărtată a țării noastre, cât în efectele, consecințele și particularitățile procesului de destrămarea a URSS-ului.

În pofida invocării în literatura de specialitate a naturii etnice sau politice (etnopolitice [12, p. 136]) a conflictului transnistrean, sunt aduse argumente

pertinente în favoarea naturii geopolitice a acesteia (invocându-se o serie de analiști autohtoni [6, p. 108; 7, p. 514]). În același timp, natura conflictului transnistrean este tratată și sub un alt aspect. Într-o primă abordare, în studiile de specialitate se susține că a avut loc un *conflict intern* – între forțele armate ale Republicii Moldova, stat independent, și formațiunile paramilitare ale regimului separatist, poziție promovată și de către comunitatea internațională, inclusiv OSCE, care este implicată în procesul de reglementare a problemei transnistrene.

Există totuși multiple argumente care permit calificarea situației drept un *conflict armat internaționalizat*. Implicarea unui stat terț într-un conflict intern de partea grupărilor rebele este un factor cert de internaționalizare a conflictului, dacă este demonstrat un control efectiv din partea statului terț asupra părții respective la conflict. În acest sens, implicarea Armatei a 14-a a Federației Ruse în declanșarea și desfășurarea conflictului este de necontestat. La fel de indubitabilă este și implicarea nemijlocită a Federației Ruse în menținerea regimului separatist de la Tiraspol, care este condus de un grup restrâns de cetățeni ruși.

Prin esență, interesele Rusiei în această regiune au avut și continuă să aibă un rol considerabil în evoluția conflictului. Intențiile și scopurile urmărite de către aceasta sunt destul de bine demonstrate de implicarea activă a sa în procesul de negociere și soluționare a conflictului, fapt prin care atât denaturează esența și valoarea acestui proces (reducându-l, metaforic vorbind, la o piesă de teatru), cât și face dificilă, dacă nu imposibilă, aflarea unor soluții reciproc avantajoase pentru părțile conflictului.

Evoluțiile legate de procesul de reglementare transnistreană pun în evidență destul de clar statutul triplu al Federației: de stat care a încurajat izbucnirea separatismului și care controlează, în realitate, regiunea transnistreană a Republicii Moldova sub aspect militar, economic, financiar etc.; de mediator în procesul de negociere și de garant al acordurilor atinse; de parte interesată direct de modalitatea finală a soluționării conflictului. Toate aceste momente dovedesc destul de persuasiv că conflictul transnistrean este un conflict internațional, cu atât mai mult cu cât toate deciziile sunt luate de Rusia în numele Transnistriei [4, p. 53].

Mai grav este că în virtutea poziției pe care o deține Rusia pe arena politică internațională, comunitatea internațională (organizațiile internaționale (OSCE, UE etc.) și unele state) manifestă o atitudine de toleranță față de conduita acesteia, moment destul de bine demonstrat pe parcursul desfășurării negocierilor. Prin urmare, se constată că pentru soluționarea conflictului sunt ineficiente atât normele juridice internaționale, cât și organismele internaționale competente în materie.

Prin urmare, se conchide că procesul soluționării conflictului transnistrean se dovedește a fi deosebit de complicat și practic prea dificil de realizat, dacă Republica Moldova va continua să-și mențină ferm poziția sa. Aceasta deoarece prin esență ea a inițiat și desfășoară „o luptă” asimetrică cu un stat care o depășește substanțial, interesul căruia este de a o afilia politicii sale.

Capitolul patru al tezei, cu genericul **PROBLEMELE APLICĂRII DREPTULUI INTERNAȚIONAL LA SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE CONTEMPORANE PRIN RECURGERE LA FORȚĂ**, conține o clarificare a conținutului normativ al principiului nerecurgerii la forță în relațiile internaționale, analiza excepțiilor legale de la acest principiu și evaluarea noilor excepții (în special, intervenția umanitară) și a impactului lor asupra relațiilor internaționale. Studiul de caz a fost axat pe conflictul americano-irakian, întrucât prezintă cel mai relevant exemplu în materia interpretării și aplicării normelor de drept internațional, care reglementează recurgerea la forță în relațiile internaționale contemporane.

Referitor la conținutul normativ al principiului nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu aplicarea forței în relațiile internaționale (paragraful întâi), se precizează că acesta este constituit din *norma prohibitivă* și *excepțiile reglementate expres* în Carta ONU (legitima apărare, autorizarea Consiliului de Securitate). În același timp, însă, unii cercetători identifică și unele *excepții nereglementate expres* (intervenția solicitată, intervenția umanitară) [5, p. 78], care și generează marea dilemă a raportului dintre norma juridică internațională și realitatea relațiilor internaționale

În contextul analizei normei prohibitive o atenție deosebită se acordă noțiunii de „forță” și actelor ce sunt acoperite de aceasta. Respectiv, este elucidat conținutul categoriilor de „folosire a forței”, „atac armat” și „act de agresiune”, fiind determinat și coraportul dintre acestea. Ca rezultat, se constată că atât agresiunea, cât și atacul armat, prezintă un element suplimentar de *gravitate*, în raport cu noțiunea de folosire a forței, care se stabilește pe baza criteriilor *întinderii și efectelor*. În același timp, noțiunile de agresiune și atac armat sunt apropiate, însă nu coincid deoarece există un anumit grad de gravitate suplimentar al agresiunii în raport cu atacul armat.

Pe de altă parte, din punct de vedere juridic, noțiunea de „agresiune” este mai largă decât cea de „atac armat”, între ele existând unele distincții principiale, precum: a) comiterea unui atac armat este constatată de către statul-victimă, în acest caz Consiliul de Securitate al ONU exercitând o funcție de control deja după exercitarea dreptului la autoapărare, în schimb, comiterea unei agresiuni este constatată doar de Consiliul de Securitate; b) atacul armat constituie pentru victimă temei pentru exercitarea dreptului la autoapărare, în schimb actul de agresiune constituie temei pentru aplicarea măsurilor prevăzute de cap. VII al Cartei ONU [15, p. 16].

Un alt moment ține de elucidarea particularităților interpretării normelor de drept internațional, fiind analizate în acest sens teoria pozitivismului juridic și a realismului juridic. Respectiv, se propune o interpretare prin prisma acestor teorii a prevederilor Cartei ONU ce țin de interzicerea folosirii forței în relațiile internaționale. Semnificația acestui moment rezidă în faptul că în condițiile în care în baza teoriei pozitivistice o intervenție armată este considerată ca fiind ilegală, în baza teoriei realismului juridic aceeași intervenție poate fi justificată ca fiind legală.

Această dualitate de interpretare a normelor juridice internaționale s-a extins și asupra excepțiilor prevăzute de Carta ONU la norma prohibitivă de nerecurgere la forță a statelor. Astfel, în paragraful doi al capitolului accentul este pus pe cazurile de excepție în care Carta admite ca fiind legală recurgerea la forță, și anume: 1) măsurile de constrângere în caz de amenințare a păcii, violări ale păcii și acte de agresiune (decise de Consiliul de Securitate al ONU); 2) autoapărarea individuală sau colectivă a statelor împotriva unui atac armat. Altfel spus, excepțiile principiului interzicerii recurgerii la forță, *reglementate expres* în Carta ONU, sunt: legitima apărare și autorizarea Consiliului de Securitate.

Dat fiind faptul că aceste excepții sunt interpretate în mod diferit, în dreptul internațional con-temporan se vorbește despre existența atât a „excepțiilor clasice”, cât și a unor „excepții noi” de la in-terzicerea folosirii forței. Respectiv, anumite state și un segment important al doctrinei de drept internațional susțin că, în contextul relațiilor internaționale contemporane, excepțiile reglementate de Carta ONU nu trebuie interpretate strict, lăsând posibilitatea folosirii forței pe baza unor concepte precum „legitima apărare preventivă”, „autorizarea implicită a Consiliului de Securitate”, „intervenția umanitară” etc. Aceste noi excepții se bazează fie pe interpretarea elementelor normei prohibitive sau „a excepțiilor clasice”, fie pe aplicarea unor principii general acceptate de drept internațional (acordul de voință, în cazul intervenției solicitate sau drepturile omului, în cazul intervenției umanitare) [5, p. 78-79].

În baza interpretării extensive a excepțiilor principiului nerecurgerii la forță reglementate de Carta ONU au fost justificate o serie de acțiuni în forță întreprinse de state în perioada contemporană, precum: operațiunea *Enduring Freedom* desfășurată de SUA împotriva regimului taliban din Afganistan (2001) (bazată de legitima apărare preventivă); acțiunile SUA și a Marii Britanii în Irak în perioada 1991-2002, acțiunile NATO în Kosovo și ale SUA și a Marii Britanii în Irak în 2003 (bazate pe autorizarea implicită a Consiliului de Securitate). Aceste evenimente ridică problema reconsiderării rolului dreptului internațional în lumea contemporană și forța sa juridică.

Cu mult mai problematică este văzută a fi, în acest sens, excepția intervenției umanitare. Aceasta deoarece, dacă în cazul altor „noi” excepții de la interzicerea folosirii forței, cum ar fi *legitima apărare preventivă* sau *autorizarea implicită a Consiliului de Securitate* avem de a face cu o interpretare extensivă a Cartei ONU, justificarea intervenției umanitare este cu mult mai complexă. Prin esență, în acest caz are loc o contrapunere a principiului neintervenției și a respectării suveranității și integrității teritoriale a statelor cu principiul apărării drepturilor și libertăților omului. Evident, în condițiile interpretării neuniforme a dreptului internațional, soluționarea unor astfel de dileme în practică este destul de dificilă, iar uneori chiar periculoasă. De aceea, se conchide a fi absolut necesar la moment un efort substanțial pentru

elaborarea unor soluții judicioase concrete pentru asemenea situații, o recunoaștere general acceptată la nivel internațional și o consacrare normativă general obligatorie.

În contextul paragrafului dedicat studiului de caz sunt studiate cauzele și premisele istorice, politice și juridice ale conflictului americano-irakian, este evaluată legitimitatea intervenției militare în Irak, consecințele acesteia, fiind configurate și posibilele soluții de rezolvare a conflictului în cauză. În mod special, se atrage atenția asupra faptului că cauzele conflictului își au rădăcinile atât în istoria statului irakian, cât și în politica externă a SUA, în special, din ultimele decenii. În concret, este vorba de politica internă dictatorială a Irakului și relațiile externe ostile cu alte state din regiune (Iran, Kuwait) care sunt evaluate ca fiind periculoase pentru lumea contemporană. La rândul său, și politica externă a SUA, chiar dacă este „promovată” întru beneficiul dezvoltării democrației în lume, totuși este grevată de anumite particularități care reliefează mai mult părțile negative ale acesteia, sau mai bine zis scopul real urmărit.

În mare parte, se apreciază că în pofida implicării societății internaționale în desfășurarea și soluționarea acestui conflict, considerabilă rămâne a fi ponderea scopurilor nemijlocite urmărite de către SUA, și anume de natură geopolitică, politică externă, politică internă, geostrategică, economică, tehnico-militară, militară, economico-militară [10, p. 124-126]. Prin urmare, toate aceste scopuri au fost abil camuflate prin invocarea nerespectării de către Irak a normelor internaționale, a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, precum și prin învinuirea de producerea și deținerea armelor de distrugere în masă și de susținere a terorismului.

În pofida invocării utilității intervenției militare în Irak pentru disciplinarea acestui stat, dezrădăcinării terorismului și implementării valorilor democratice în viața social-politică a acestuia, consecințele acțiunilor întreprinse de SUA și aliații săi s-au dovedit a fi destul de negative. După „ocuparea țării”, măsurile radicale ale administrației americane au favorizat coagularea unei rezistențe împotriva forțelor SUA. Pe întreg teritoriul țării au fost create grupuri de rebeli cu scopul de a ataca militarii străini, precum și de a realiza anumite diversiuni, „acțiuni de răzbunare” situația rămânând astfel destul de tensionată [9, p. 46]. Nu a fost rezolvată nici problema terorismului inter-național, care a fost practic unul din motivele invadării Irakului, pe teritoriul acestuia continuând să se afle teroriști din organizația Al Qaeda, care au devenit și mai insistenți în declanșarea actelor teroriste.

În finalul paragrafului se apreciază că acest conflict a pus în actualitate întrebarea coraportului dintre dreptul forței și forța dreptului, a posibilității substituirii acțiunilor colective cu inițiative unilaterale. Este accentuat faptul că pe viitor orice acțiuni militare care exced limitelor noțiunii de „autoapărare”, trebuie desfășurate numai cu condiția obținerii mandatului din partea ONU și potrivit unor principii care să reflecte cerințele ordinii de drept, precum suficiența justificare și proporționalitatea, și să răspundă la unele întrebări practice cum ar fi: cum poate fi garantat rezultatul optimal al aplicării forței.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Realizarea studiului de față făcând posibilă soluționarea unei importante *probleme științifice*, care rezidă în analiza complexă a particularităților conflictelor internaționale contemporane și a procesului de soluționare a acestora, ceea ce a permis elucidarea principalelor probleme politice și juridice ce afectează reglementarea și gestionarea acestora, moment important și necesar pentru identificarea soluțiilor de optimizare a dreptului internațional în materie.

Având la bază cercetarea complexă a unor aspecte importante ce țin de esența conflictului internațional și procesul soluționării acestuia în perioada contemporană, putem formula următoarele **concluzii și recomandări** importante.

Prin esența sa, *conflictul internațional* presupune situația de agravare maximă a contradicțiilor în sfera relațiilor internaționale, exprimate în comportamentul părților acestuia sub formă de confruntări și ciocniri active. Limita dintre *diferend* și *conflictul internațional* este determinată astfel de prezența sau lipsa comportamentului conflictual al părților sub formă de ciocniri și confruntări active (armat sau nearmat).

De aici survine necesitatea identificării unei dinamici în evoluția conflictului, concretizării fazelor ce se perindă pe parcursul desfășurării acestuia, fapt ce permite evaluarea pericolului escaladării conflictului și, în final, elaborarea unei tactici pentru a ține sub control acest proces și a preveni agravarea extremă a situației, survenirea consecințelor irecuperabile, atât pentru părțile conflictului, cât și pentru ceilalți subiecți de drept internațional.

Momentul-cheie în dinamica conflictului internațional este actul de agresiune, care nu doar marchează acutizarea substanțială a conflictului, ci comportă și un pronunțat caracter juridic, presupunând prin esență o gravă încălcare a normelor și principiilor internaționale. În perioada contemporană, acesta este în măsură să declanșeze reacția în forță a comunității internaționale, fapt ce are un impact deosebit asupra procesului de gestionare și soluționare a conflictelor internaționale.

Ținând cont de faptul că conflictul contemporan a înregistrat transformări radicale, diversificându-se și extinzându-se la scară planetară, având un caracter complex (sub aspectul părților, tacticilor și strategiilor de desfășurare) și extrem de periculos, comunitatea internațională tot mai frecvent recurge la măsuri militare pentru a impune gestionarea și soluționarea acestuia, moment ce a marcat apariția altor tipuri de conflict care prin esență legitimează aplicarea forței în relațiile internaționale. De aici, conflictul contemporan nu este doar o formă de confruntare dintre diferiți subiecți, ci totodată servește ca mijloc de ordonare a relațiilor internaționale, un mijloc de constrângere și sancționare a actorilor ce nu se conformează cadrului juridic internațional.

În ce ce privește finalizarea conflictului internațional, cea mai recomandabilă formă este „soluționarea” acestuia, care semnifică lichidarea definitivă a conflictului, prin victorie-victorie care dă satisfacție ambelor părți, lichidarea lui prin metode

analitice. Soluționarea conflictului presupune accesarea la rădăcina problemei și obținerea unui rezultat care este văzut de ambele părți ca fiind o soluție permanentă a problemei. Astfel, ar fi binevenit ca părțile să-și dorească și să tindă spre o astfel de formă de finalizare a conflictului. În virtutea complexității relațiilor internaționale contemporane, adesea însă soluționarea conflictului în accepțiunea enunțată se dovedește a fi extrem de dificilă, fapt ce solicită recurgerea la alte forme de finalizare a conflictului, în special la mecanismul *reglementării*, adică intervenția unei terțe părți în scopul excluderii sau stopării eventualelor violențe și apropierii părților conflictului, facilitării dialogului dintre ele.

Dat fiind faptul că realitatea ne oferă destule exemple care demonstrează că adeseori terța parte manifestă tendințe de viciere a procesului de negocieri, unul dintre obiectivele reglementării conflictului internațional considerăm că trebuie să fie facilitarea inițierii procesului de soluționare a conflictului ca formă de finalizare a acestuia, în concret stimularea părților spre inițierea dialogului întru clarificarea contradicțiilor și atingerea consensului.

Gestionarea conflictelor reprezintă o altă formă de intervenție în soluționarea conflictelor internaționale și se exprimă prin exercitarea de către comunitatea internațională, prin intermediul organizațiilor internaționale sau a terțelor părți, a unor forme complexe de influență politică, militară și economică, direct sau indirect, asupra părților cu scopul de a-i determina să accepte un anumit control asupra conflictelor și de a recurge la mijloace pașnice de reglementare a acestuia, realizând astfel o prevenire a escaladării conflictului. Prin esență, gestionarea reprezintă o ultimă garanție a efortului comun de menținere a păcii și securității în lume. În virtutea semnificației sale, gestionarea conflictelor necesită a fi încadrată în limite juridice și supusă unui control riguros din partea comunității internaționale.

Monopolul asupra gestionării conflictelor internaționale trebuie să revină și în continuare ONU ca principală organizație internațională care dispune de dreptul de a autoriza recurgerea la forță în relațiile internaționale. Încercarea unor state de a prelua acest drept în exclusivitate este de natură să distorsioneze adevăratul sens și scop al politicii de gestionare a conflictelor realizată de comunitatea internațională, dat fiind faptul că interesele generale ale acesteia sunt substituite de interesele geopolitice și de altă natură ale statelor în cauză.

Abordarea complexă a soluționării conflictelor internaționale ne-a permis să identificăm câteva probleme majore care practic nu atât reduc eficiența acesteia, cât creează precedente periculoase pentru desfășurarea pașnică a relațiilor interstatale și internaționale. Ele sunt caracteristice atât mijloacelor pașnice de soluționare a conflictelor, cât și celor ce implică recurgerea la forță.

În primul caz, cea mai gravă problemă rezidă în rolul distorsionant al terței părți în procesul de negocieri. Prin desfășurarea vicioasă a acestora terța parte poate urmări realizarea propriilor interese în detrimentul intereselor părților la conflict, încălcând astfel grav normele dreptului internațional (exemplu relevant fiind conflictul

transnistrean). În practică, adeseori presiunile, amenințările și ultimatumul determină doar o impunere a soluției și nicidecum soluționarea reală a conflictelor. Prin urmare, considerăm binevenită dezvoltarea unui mecanism real și eficient de contracarare și sancționare a unor asemenea practici contrare principiilor internaționale.

La rândul său, și recurgerea la forță ca mijloc de soluționare a conflictelor internaționale contemporane este grevată de o serie de deficiențe. O primă și destul de gravă problemă în acest sens rezidă în interpretarea diferită a normelor juridice internaționale în materie, în funcție de interesele urmărite de marile puteri. În rezultat, principiul nerecurgerii la forță suportă o reducere substanțială a conținutului său, fiindu-i identificate și argumentate noi excepții. În pofida lipsei unanimității asupra justificării juridice a acestora, ele sunt aplicate în practică, fără a genera reacții sancționatorii.

Este destul de relevant în acest sens temeiul juridic al intervențiilor militare umanitare. Practica desfășurării acestora a demonstrat interpretarea neuniformă a prevederilor Cartei ONU în materia dată, fiind aduse în baza acesteia argumente atât *pro*, cât și *contra*. Prin esență, are loc o contrapunere a principiului neintervenției și a respectării suveranității și integrității teritoriale a statelor cu principiul apărării drepturilor și libertăților omului. Este o dilemă destul de complicată, care în viziunea noastră necesită o atenție sporită la nivel internațional și, mai ales, o clarificare juridică, nu doar ca interpretare. În acest sens, suntem de părerea că trebuie reglementate normativ cazurile concrete în care se admite asigurarea ultimului principiu în detrimentul celui dintâi.

Pe de altă parte, din aceleași exemple reale se reliefează o altă problemă, cea a autorizării unor asemenea intervenții militare umanitare. Cazul intervenției NATO în Kosovo, fiind cel mai relevant, demonstrează destul de clar abaterea de la obligativitatea autorizării, justificarea fundamentându-se pe existența unei obligații morale de a interveni pentru apărarea persoanelor (populației) a căror drepturi sunt grav încălcate. Evident, nu vom nega faptul că „scopul scuze mijloacele”, însă, totodată, e incontestabil că în acest caz este vorba de încălcarea flagrantă a normelor juridice internaționale. Prin urmare, ar fi necesară evitarea unor asemenea practici pe viitor, în condițiile în care dreptul internațional este și se dorește a fi un regulator real și eficient al relațiilor internaționale. În acest scop, deosebit de stringentă este necesitatea de a încadra juridic la nivel internațional *responsabilitatea de a proteja* și, respectiv, asumarea acesteia de către majoritatea statelor lumii.

În același context al intervențiilor, o altă problemă ține de *legalitatea autoapărării preventive*, adică a acțiunilor militare desfășurate cu scopul eliminării unui potențial pericol (reliefate în cadrul conflictului americano-irakian). În pofida motivelor și temeiurilor invocate pentru justificarea unor asemenea operațiuni (ținând cont de caracterul nonconvențional al conflictelor contemporane), chiar dacă uneori destul de obiective și juste, totuși, considerăm că ar fi prea periculoasă legitimarea acestora, atât din cauza posibilității de a abuza de aceste mijloace, cât și a

imprevizibilității consecințelor. Desigur, dată fiind evoluția continuă a lumii nu este exclus că pe viitor o asemenea necesitate să devină evidentă. În acest caz unica garanție a succesului autoapărării preventive ar consta în fundamentarea ei pe o voință politică unică și fermă a statelor atât în procesul luării deciziilor, cât și la aplicarea practică a acestora.

Toate aceste momente, scot și mai mult în evidență problema legitimității mijloacelor de soluționare a conflictelor internaționale, care astfel nu se reduce strict la respectarea normelor și principiilor de drept internațional, uneori aceasta chiar fiind imposibil, dat fiind faptul că practica a depășit cu mult sfera acțiunilor reglementate juridic. Tot mai mult realitatea înregistrează practici care sfidează cadrul legal existent, dar care sunt justificate ținându-se cont de noile provocări și angajamente în sfera securității internaționale și a respectării drepturilor omului. Evident, în asemenea condiții este absolut necesară atingerea unui consens la nivelul statelor și organizațiilor internaționale și instituirea unui cadru juridic corespunzător, pentru a se preveni și evita recrudescența necontrolată și nesancționată a forței ca mijloc de gestionare a conflictelor și de constrângere a subiecților ce încalcă dreptul internațional.

Privite în ansamblu, considerăm că problemele enunțate își au sursa și în deficiențele înregistrate la nivelul organizării și funcționării comunității internaționale. Una dintre cele mai principale este poziția privilegiată a marilor puteri, datorită căreia acestea adeseori urmăresc realizarea intereselor proprii în detrimentul interesului comun al comunității internaționale, eludând cu ușurință și fără scrupule cadrul juridic internațional.

În concret, destul de acute se dovedesc a fi deficiențele organizării și funcționării ONU, în special, a Consiliului de Securitate, care țin de structura acestuia și procesul decizional. Sub aspectul structurii, principala problemă rezidă în lipsa reprezentativității geografice a membrilor permanenți și nepermanenți, moment ce creează un cadru defavorabil luării unor decizii eficiente și corecte. În ce privește procesul decizional, problema principală rezidă în existența dreptului la veto, care nu face decât să încetinească sau să blocheze procesul luării deciziilor în cadrul Consiliului. În virtutea faptului că deținerea unui drept de veto absolut de către cei cinci membri permanenți ai Consiliului este antidemocratică, considerăm necesară limitarea utilizării acestuia (prin impunerea unor condiții stricte), întrucât nu de puține ori a servit la apărarea unor abuzuri. O altă soluție ar fi eliminarea acestui drept, substituirea cu un mecanism majoritar complex de votare a deciziilor (asemănător celor din interiorul statelor în cazul adoptării legilor fundamentale).

Asemenea măsuri sunt de natură să sporească eficiența activității și, nemijlocit a deciziilor Consiliului de Securitate în materia soluționării conflictelor internaționale, moment extrem de important și necesar pentru prevenirea și evitarea încercărilor de intervenție armată neautorizată din partea altor structuri internaționale specializate în probleme de securitate. Prin urmare, în condițiile în care *responsabilitatea de a*

proteja va fi fundamentată juridic și statele lumii se vor angaja să o transpună în practică, o optimizare sub aspect instituțional și decizional a ONU va fi deosebit de stringentă, în caz contrar sunt inevitabile intervențiile fără autorizație, ce se pot solda cu consecințe imprevizibile pentru autoritatea ONU în sfera asigurării securității și păcii în lume.

Sintetizând cele studiate, subliniem, în mod special, faptul că în linii generale problemele soluționării conflictelor internaționale contemporane pot fi reduse la următoarele:

- realizarea deficitară a normelor dreptului internațional în sfera dată și ineficiența sancțiunilor ca rezultat al prevalenței politicului în raport cu juridicul;
- restanțele la capitolul dezvoltării dreptului internațional, în sensul lipsei cadrului juridic necesar pentru reglementarea dreptului la autoapărare (în accepțiunea sa largă, care cuprinde autoapărarea anticipativă și preventivă), a dreptului de intervenție umanitară, a operațiunilor militare ca răspuns la actele teroriste etc.;
- posibilitatea interpretării largi a normelor internaționale în materie și aplicarea unilaterală (corespunzătoare) a acestora în lipsa unui mandat din partea comunității internaționale (în concret a Consiliului de Securitate al ONU);
- deficiențele serioase ce afectează organizarea și funcționarea Consiliului de Securitate al ONU, care în loc să fie soluționate sunt eludate, prin aceasta încălcându-se dreptul internațional și subminându-se autoritatea sistemului internațional ce asigură pacea și securitatea în lume.

Sub aspect juridic, primordială considerăm a fi, în acest sens, reglementarea juridică coerentă și detaliată a recurgerii la forță ca mijloc de soluționare a conflictelor internaționale contemporane, fiind binevenită, în special, codificarea principiului nerecurgerii la forță sub forma unui act general obligatoriu pentru toți actorii internaționali, cu stabilirea expresă a posibilelor excepții, pentru a se evita astfel interpretările eronate și a se asigura respectarea eficienței în practică.

În fine, principalele probleme care grevează soluționarea conflictelor internaționale în cele mai multe cazuri se circumscriu politicii de gestionare a conflictelor promovată de marile puteri ale acestei lumi, care *de jure* recunosc și aderă la normele de drept internațional, dar *de facto* acționează potrivit propriilor interese. Unica soluție de natură să anihileze efectul unei asemenea politici, în viziunea noastră, o constituie optimizarea cadrului juridic internațional și fortificarea capacităților principalelor structuri internaționale, care urmează să nu admită în niciun caz și, respectiv, să combată și să prevină eficient orice încălcare a normelor de drept internațional și orice reacție unilaterală și neautorizată la posibilele provocări ale lumii contemporane.

Privită în ansamblu, lucrarea de față înregistrează **un aport important** la dezvoltarea teoriei dreptului internațional, prin trasarea unei delimitări clare între conflictul internațional și diferendul internațional, sub aspectul esenței și a formelor de manifestare, fapt ce a permis accentuarea particularităților procesului de

soluționare a conflictelor care, comparativ cu cel al diferendelor, implică atât măsuri pașnice, cât și măsuri de constrângere, inclusiv de recurgere la forță. Acest moment marchează necesitatea unei reconceptualizări a principiului nerecurgerii la forță în relațiile internaționale și trasarea unor limite juridice clare între recurgerea la forță ca mijloc de sancționare (constrângere) și ca mijloc de soluționare a conflictelor internaționale.

Avantajele elaborărilor propuse consistă în elucidarea carențelor și disfuncționalităților la nivel de reglementare juridică și aplicare practică a normelor juridice internaționale în sfera soluționării conflictelor internaționale. Prin urmare, propunerile formulate sunt de natură să contribuie la optimizarea mecanismului internațional de reglementare și gestionare a conflictelor internaționale și, pe cale de consecință, la eficientizarea procesului de soluționare a acestora.

Impactul asupra științei și culturii. Prin *concluziile și recomandările științifice* teza vine să completeze problematica juridică în domeniul soluționării conflictelor internaționale, contribuind la dezvoltarea continuă a științei dreptului internațional public, a conflictologiei, a teoriei relațiilor internaționale, a politologiei etc., în special, la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind esența și particularitățile conflictelor internaționale contemporane și rolul comunității internaționale în soluționarea acestora, inclusiv pașnică. În același timp, prin conținutul său, teza este de natură să prefigureze noi direcții de cercetare științifică în domeniu.

Datorită promovării unor idei umaniste pentru procesul de soluționare a conflictelor internaționale, lucrarea se integrează organic în procesul de popularizare a valorilor democratice în lumea contemporană, contribuind astfel la dezvoltarea culturii juridice și politice atât a celor implicați activ în activitatea de reglementare și gestionare a conflictelor internaționale, cât și a cetățenilor de rând.

În perspectivă, întru dezvoltarea cercetărilor în sfera soluționării eficiente a conflictelor internaționale contemporane, considerăm binevenită studierea aprofundată a unor asemenea aspecte precum: calitatea cadrului juridic internațional ce reglementează procesul soluționării conflictelor internaționale și posibilitatea recurgerii legale la forța armată; eficiența și deficiențele procesului decizional al structurilor internaționale responsabile de asigurarea securității în lume; modalitățile de sancționare și de prevenire a încercărilor de preluare a monopolului politicii de gestionare a conflictelor internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Burian A., Gherega C. *Sistemul și dinamica conflictului internațional*. În: Revista Națională de Drept, 2010, nr. 5-6, p. 39-42.
2. Gherega C. *Aplanarea ca formă de finalizare a conflictului internațional: esență și particularități*. În: Legea și Viața, 2010, nr. 8, p. 46-50.

3. Gherega C. *Esența conflictului internațional ca element al sistemului relațiilor internaționale*. În: *Legea și Viața*, 2010, nr. 6, p. 55-58.
4. Gherega C. *Rolul factorului extern în soluționarea conflictului transnistrean*. În: *Legea și Viața*, 2011, nr. 1, p. 51-55.
5. Gâlea I. *Folosirea forței în dreptul internațional*. București: Universul Juridic, 2009. 300 p.
6. Nantoi O. *Politica Federației Ruse în conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova*. În: *Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor plurietnice. Materiale ale conferinței internaționale*. Chișinău, 22 - 23 septembrie 2006. Chișinău: S.n., 2007, p. 107-108.
7. *O istorie a regiunii transnistrene din cele mai vechi timpuri și până în prezent*. Colectiv de autori. Chișinău: Editura Civitas, 2007. 520 p.
8. Кременюк В. *Насилие и ненасилие в «империи мировой демократии»*. В: *Международные процессы*. Январь-Апрель 2004. Том 1, № 1(4). [On-line]: <http://www.intertrends.ru/four/003.htm>. (дата посещения: 02.01.2011).
9. Кузнецов Д. В. *Иракский кризис. Очерк событий. Документы и материалы*: учебное пособие. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2006. 265 с.
10. Маначинский А. *Ирак: Тайные пружины войны*. Киев: Издательский Дом «Румб», 2005. 416 с.
11. Скакунов Э. И. *Международно-правовые процедуры*. В: *Юридическая конфликтология*. Отв. редактор В. Н. Кудрявцев. Москва, 1995, с. 287-300.
12. Цвятков Н. *Конфликты на региональном уровне: из практики разрешения в Республике Молдова*. В: *Moldoscopie*, 2007, nr. 3 (XXXVIII), с. 127-138.
13. Цыганков П.А. *Теория международных отношений*: Учебное пособие. Москва: Гардарики, 2004. 590 с.
14. Черноудова М.С. *Правовые проблемы мирного урегулирования международных конфликтов в рамках международных организаций*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006. 21 с.
15. Пашина А.Д. *Применение силы в международном праве*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Казань, 2008. 22 с.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

1. Burian A., Gherega C. *Evoluția politico-juridică a folosirii forței în relațiile internaționale*. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr. 7-8, p. 35-40 (0,77 с.а.).

2. Burian A., Gherega C. *Sistemul și dinamica conflictului internațional*. În: Revista Națională de Drept, 2010, nr. 5-6, p. 39-42 (0,48 c.a.).
3. Gherega C. *Aplanarea ca formă de finalizare a conflictului internațional: esență și particularități*. În: Legea și Viața, 2010, nr. 8, p. 46-50 (0,61 c.a.).
4. Gherega C. *Esența conflictului internațional ca element al sistemului relațiilor internaționale*. În: Legea și Viața, 2010, nr. 6, p. 55-58 (0,51 c.a.).
5. Gherega C. *Problemele soluționării conflictului americano-irakian*. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2010, nr. 1, p. 109-114 (0,76 c.a.).
6. Gherega C. *Rolul factorului extern în soluționarea conflictului transnistrean*. În: Legea și Viața, 2011, nr. 1, p. 51-55 (0,64 c.a.).
7. Гепера К. *Международные конфликты в современном мире: виды и особенности*. În: Закон и Жизнь, 2010, nr. 6, p. 50-55 (0,41 c.a.).
8. Gherega C. *Reflecții asupra interpretării noțiunilor de „folosirea forței”, „atac armat” și „act de agresiune”*. În: Revista științifică internațională „Supremația dreptului”, 2017, nr. 5, p. 153-160 (0,60 c.a.).
9. Gherega C. *Legitimitatea mijloacelor de rezolvare a conflictelor contemporane – garanție importantă pentru respectarea drepturilor omului*. În: Respectarea drepturilor omului – condiție principală în edificarea statului de drept în Republica Moldova, Materialele conferinței științifico-practice internaționale din 17 sept. 2010 (mun. Bălți). Chișinău: S. n., F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2010, p. 306-315 (0,46 c.a.).
10. Gherega C. *Controlul și gestionarea conflictelor internaționale*. În: Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene, Materialele conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători vol.III, Ediția a V-a (din 28 martie 2011, mun. Chișinău). Chișinău: 2011, p. 38-47 (0,85 c.a.).
11. Gherega C. *Cauzele și premisele istorice, politice și juridice ale conflictului americano-irakian*. În: Contribuții științifice la edificarea și consolidarea statului de drept, Materiale ale conferinței științifice internaționale din 3 mai 2011 (mun. Chișinău). Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 605-617 (0,79 c.a.).
12. Gherega C., Iacob I. *Problema legitimei apărări în relațiile internaționale*. În: Mecanisme de protecție a drepturilor omului, masa rotundă cu participare internațională din 5 decembrie 2017. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2018 (1,02 c.a.).
13. Gherega C., Iacob I. *Reflecții pe marginea legalității și legitimității intervenției umanitare ca mijloc de apărare a drepturilor omului*. În: Защита прав человека, materialele conferinței științifice din 26.10.2017, desfășurată în cadrul Universității de stat din Comrat. Comrat: 2018 (1,10 c.a.).

ADNOTARE

Gherega Carolina. Soluționarea conflictelor internaționale în lumea contemporană.

Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.08 – Drept internațional și european public.
Chișinău, 2018.

Structura tezei. Teza cuprinde introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 349 titluri, 174 pagini text de bază, 2 anexe. Rezultatele științifice sunt publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: diferend, conflict, conflict internațional, soluționare, finalizare, reglementare, gestionare, conflictul americano-irakian, conflictul transnistrean, negocieri, terorism, intervenție umanitară, legitima apărare.

Domeniul de studiu: drept internațional și european public.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu complex, aprofundat asupra conceptului și fenomenului de conflict internațional, a formelor de finalizare a acestuia, precum și a cadrului juridic internațional în materie, în vederea elucidării particularităților actuale ale acestora și a problemelor politico-juridice ce grevează procesul de soluționare efectivă a conflictelor în lumea contemporană. **Obiectivele cercetării:** elucidarea esenței conflictului internațional și expunerea sistemului și dinamicii acestuia; identificarea tipurilor și particularităților conflictelor contemporane; prezentarea formelor de finalizare a conflictelor; evaluarea rolului reglementării conflictelor pentru soluționarea eficientă a acestora; dezvăluirea esenței și particularităților controlului și gestionării conflictelor ca modalități de soluționare a acestora; argumentarea necesității legitimității mijloacelor de soluționare a conflictelor internaționale; realizarea unui studiu de caz asupra conflictelor americano-irakian și transnistrean pentru elucidarea principalelor deficiențe ce grevează procesul soluționării acestora.

Noutatea și originalitatea științifică. Teza conține o serie de concluzii și recomandări științifice, care vin să completeze problematica juridică în domeniul soluționării conflictelor internaționale contemporane, perfecționarea cadrului normativ-juridic internațional și reconceptualizarea politicii internaționale în materia reglementării și gestionării conflictelor.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în analiza complexă a particularităților conflictelor internaționale contemporane și a procesului de soluționare a acestora, ceea ce a permis elucidarea principalelor probleme politice și juridice ce afectează reglementarea și gestionarea acestora, moment important și necesar pentru identificarea soluțiilor de optimizare a dreptului internațional în materie.

Semnificația teoretică. Rezultatele investigației sunt benefice dezvoltării continue a științei relațiilor internaționale și a dreptului internațional public, mai ales în materia diferendelor și a conflictelor internaționale, precum și a mijloacelor de soluționare a acestora.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate, pot fi folosite în procesul didactic, drept suport teoretic și practic pentru cursurile de specialitate. Ele vor contribui la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind fenomenul conflictului internațional și mijloacele eficiente de soluționare a acestuia.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările formulate, au fost expuse în articole științifice publicate în reviste de specialitate editate în țară și peste hotare, precum și discutate în cadrul conferințelor științifice de profil naționale și internaționale.

ANNOTATION

Gherega Carolina. *Settling international conflicts in the contemporary world.*

The thesis for obtaining the academic degree of Doctor of Law.

Specialty: 552.08 – International and European Public Law. Chisinau, 2018.

Dissertation structure. The Doctor in Law degree thesis includes: an introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 349 works, 174 pages with scientific text, 2 annexes. The scientific results are published in 14 scientific articles.

Keywords: dispute, conflict, international conflict, settlement, finalization, regulation, management, US-Iraq conflict, Transnistrian conflict, negotiations, terrorism, humanitarian intervention, legitimate defense.

Study domain: International and European Public Law.

Goal of the thesis is to achieve a comprehensive study of the concept and phenomenon of international conflict, the forms of its finalization, as well as the international legal framework in the field, in order to elucidate their current particularities and the political and legal issues that are striking the process of effective conflict resolution in the contemporary world. **The objectives:** the elucidation of the essence of the international conflict and the presentation of the system and of its dynamics; the identification of the types and peculiarities of the international contemporary conflicts; the presentation of the forms and methods of finalization of conflicts; the assessment of the role of the regulation of international conflicts for their efficient settlement; the disclosure of the essence and peculiarities of the control and management of conflicts as methods of their settlement; the argumentation of the necessity of the lawfulness of the means of settling the international conflicts; the fulfillment of a case study for the American-Iraqi and Transdnistrian conflict for elucidating the main deficiencies that stop the process of their settlement.

Scientific novelty and originality. The thesis contains a series of conclusions and scientific recommendations that come to fill in the legal problems in the field of contemporary international conflicts settlement, of the international regulatory and legal frame and the reconceptualization of the international policies in the field of the settlement and management of conflicts.

Solutioned important scientific problem consists in the complex analysis of the peculiarities of the contemporary international conflicts and the process of solving them, which has allowed the elucidation of the main political and legal issues affecting their regulation and management, an important and necessary moment to identify solutions to optimize international law in the field.

Theoretical significance. The results of the investigation can be benefic to the continuous development of the public international law, of the political science, of the science about conflicts, and, especially, they will contribute to the amplification and thoroughness of the theoretical knowledge regarding the international conflict and the efficient means for its settlement.

Practical value of the thesis. The results obtained can serve as orientative reference points for the consequent research of the issue studied, they can be used in the didactic process, as a theoretical and practical basis during the specialty courses.

Implementation of the scientific results. The results of the research, the conclusions and the recommendations formulated, have been exposed in scientific articles published in specialized journals published in the country and abroad, as well as discussed in the national and international scientific conferences.

АННОТАЦИЯ

Герега Каролина. Урегулирование международных конфликтов в современном мире. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 552.08 – Международное и европейское публичное право. Кишинев, 2018 г.

Структура диссертации. Диссертация состоит из: введения, четырех глав, выводов и рекомендаций, библиографического списка содержащего 349 названий, 174 страниц научного текста, 2 приложения. Научные результаты опубликованы в 14 научных статьях.

Ключевые слова: разногласие, конфликт, международный конфликт, решение, завершение, урегулирование, управление, американо-иракский конфликт, приднестровский конфликт, переговоры, терроризм, гуманитарная интервенция, законная защита.

Предмет исследования: Международное и европейское публичное право.

Цель и задачи исследования: Диссертация содержит комплексное исследование понятия и феномена международного конфликта в целях уяснения проблем обременяющих процесс его эффективного разрешения, предлагая решения по оптимизации ситуации в данной области. **Задачи:** выяснение сути международного конфликта и изложение его системы и динамики; установление видов и особенностей современных международных конфликтов; изложение форм и примеров окончания международных конфликтов; оценивание роли урегулирования международных конфликтов для их эффективного разрешения; выявление сути и особенностей контроля международных конфликтов и управления конфликтами как способы их разрешения; аргументирование необходимости законности способов разрешения международных конфликтов; исследование американо-иракского и приднестровского конфликтов ввиду выяснения главных недостатков обременяющих процесс их разрешения.

Новизна и актуальность исследования. Диссертация содержит ряд выводов и научных рекомендаций, дополняющих юридическую проблематику в области разрешения международных конфликтов, усовершенствования международной юридической базы и концептуализации международной политики в вопросе урегулирования и управления конфликтами.

Решенная научная проблема заключается в комплексном анализе особенностей современных международных конфликтов и процесса их разрешения, что позволило выявить основные политические и правовые проблемы, влияющие на их урегулирование и управление, как важные и необходимые условия для дальнейшей идентификации соответствующих предложений для оптимизации международного права в этой области.

Теоретическая значимость. Результаты исследования благотворны для дальнейшего развития науки международного права, теории международных отношений, политологии, конфликтологии и, в особенности, будут способствовать углублению теоретических знаний относительно явления международного конфликта и эффективные способы его разрешения.

Практическая значимость. Научные результаты могут служить в качестве ориентира в последующем исследовании затронутой проблемы, могут быть использованы в учебном процессе в качестве пособий для курсов по специальности.

Имплементация научных результатов. Результаты исследования, сформулированные выводы и рекомендации, были включены в научных статьях, опубликованных в научно-практических журналах, изданных в стране и за рубежом, а также обужденны в рамках национальных и международных научных конференциях.

GHEREGA CAROLINA

**SOLUȚIONAREA
CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE
ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ**

Specialitatea:

552.08 – Drept internațional și european public

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 24.05.2018.

Hârtie ofset. Tipar ofset

Coli de tipar: 1,5

Formatul hârtie 60x84 1/16

Tirajul 50 ex.

Comanda nr. _____

Centrul Poligrafic al USM
Str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2012